

2011. május 5. - **Sokaknak börtönben lenne a helye**

Az év felfedezettjévé választották múlt héten a Borászok borásza mustrán Losonci Bálintot. A harmincéves gyöngyöspatai borász tisztában volt a veszélyekkel, amikor budapesti fiataalként hét éve gazdálkodni kezdett a faluban, de ma már tokaji birtokra sem cserélne.

Ha igaz, hogy jó bornak is kell a cégér, elégedett lehet. Gyöngyöspata nemzetközi ismertséget tudhat magáénak.

- Erről a hírnévről szívesen lemondanánk. Persze lehet, hogy a borokra is jobban odafigyelnek, de kétséges, ha csak az etnikai összecsapások látszanak a médiában. Heccfalu lettünk.

- Ön fővárosi, külkert végzett fiatal, mégis idejött borászkodni hét éve. Akkor még jó hely volt a település?

- A politikának köszönhető, hogy Gyöngyöspata lett a mindenhol mutogatott állatorvosi ló. Több száz rosszabb helyzetű település van. Pata nem harmadik világbeli, nem reménytelen.

- Ha Vona Gábor nem lenne gyöngyösi, nem Patára vonulnak a „polgárőrök”.

- Nyilván ez is közrejátszik. Amikor megvettük a birtokot, láttam a kockázati tényezőket, csak hogy borászati szempontból olyan csoda van itt a föld alatt, hogy legyőzte az összes ellenérvet. Egyszerre andezites és meszes talaj, ami egyedülálló. Olyan mésziparaméterek vannak, mint Champagne-ban. Szecskő Tamás és Karner Gábor borait is ismertem erről a vidékről, s meggyőztek arról, hogy itt lehet különleges, egyedi borokat készíteni. A nagy bor mindhármunk szerint a tőkén születik, nem a pincében. A legkomolyabb boroknál fél és egy kiló közötti szőlőt hagyunk a tőkén - nincs kompromisszum.

- Azért Pata kicsit mégis az. Tokajba vágott először.

- Ma már nem cserélnék, de persze, az első álomom Erdőbénye volt. Csak hogy messze van, és tízszeres áron lehet földhöz jutni. Családunknak Nógrádban, Kutason volt házikója, a feleségemmel úgy gondoltuk, ott élünk majd, itt pedig a szőlő van, az a harminc kilométer semmi. Tévedtünk, sok az. Három éve ideköltöztünk. A falu jelentős részben tevékeny, egymást segítő emberekből áll, akik büszkéek a múltjukra...

- A polgármesterük meg épp most mondott le.

- Éles helyzetben döntést hozni - nem volt az erőssége. Keményebb kezű, karakánabb vezetőre van szükség.

- Jelentkezőben nincs hiány. Egy jobbikos, valamint a Véderőt vezető Eszes Tamás is ácsingózik a posztra.

- Esélyes, hogy egymással mérkőzik majd a két jelölt.

- Gyöngyöspata náci falu – adódik a következtetés.

- Sokszor megkaptuk már ezt a bélyeget, és biztos, hogy még meg is fogjuk kapni; de látni kell: ami most van, az nem normális állapot. Mindenképp „háborús polgármester” lesz a következő, akinek krízishelyzetet kell kezelnie.

- Ön nem indul?

- A szőlő és két kisgyerek mellett nem lenne erőm hozzá; meg aztán, felbőszített embereket nem tudnék kezelni. Fontosabb, hogy a borral vigyem jó hírért a falunak, s megmutassuk, hogy itt van, ami célt, megélhetést adhat sok családnak.

- Pedig már a hetekkel ezelőtt, a képviselő-testület nevében írt levelet is ön fogalmazta a valós patai állapotokról. Arról viszont, hogy hol kezdődtek a bajok, nem lehet tapasztalata.

- A rendszerváltásig harmonikus kapcsolat volt a cigányok és a magyarok közt - mindenki ezt meséli. Még a helyi Jobbik-vezető is elmondta, hogy gyerekként az árokparton együtt játszott a

cigány gyerekekkel; akkoriban tehát spontán módon megvalósult az integrált nevelés. Vályogvetőre, zenészre is szükség volt, s fogdmeg-munkákat is végeztek a cigány emberek. Tizenöt-húsz éve kezdődtek a gondok egy betelepítéssel. Azt hallom, a rendszerváltás környékén gyanús körülmények között hoztak ide családokat környékbeli településekről. Olyanokat, akiktől azok a falvak szabadulni akartak. Ezek a családok aztán másképp viselkedtek, mint a tősgyökeres pataiak. Itt is folytatták a bűnözést: lopások, rablások... Riasztó, hogy a fiatalabb nemzedék számára már ők az etalon. Öt-hét éves gyerekek fő hobbija, hogy ütik-rúgják egymást, a fizikai erőszak a konfliktusok feloldásának egyetlen módja. A legborzasztóbb eset novemberben történt. A nyolcéves magyar kislányt hárman verték ájultra, kórházba is került. A támadók három-négy évvel idősebbek nála, szórakozásból tették.

- Ön idejártja majd óvodába, iskolába a gyerekeit?

- Épp most kell döntenünk az óvodáról. Ha a feleségemnek lenne autója, lehet, hogy átvinnénk a fiunkat Gyöngyöstarjábanba.

- Ott jobb a helyzet?

- Színmagyar település, Patán, viszont a cigányság aránya 18 százalék. Az iskolában már ötven. Az óvodának azért adunk egy esélyt. Az iskolának nem hiszem. Ami tragédia, mert remek felszereltségű intézmény, tanuszoda is van, de fabatkát nem ér mindez, ha rettegnek, hogy a gyerek hazajön-e épségben. Már pedig kell, hiszen a tavalyi elkövetők is itt vannak. Nem hiszem el, hogy egy ilyen cselekedet után nem történik semmi, nincs hivatal, amely intézkedjen.

- Gyámhivatalnak hívják, amelynek kellene, nem?

- Pontosan. Itt járt nálunk Érpatak polgármestere, és elmondta, hogy nem ördögösség ám ez. A jelenlegi jogszabályok is lehetőséget adnak a problémák kezelésére, csak ki kell hajtani a hivatalokból, hogy cselekedjenek. Érpatakon megtették, és csoda történt. Patáról húszan el is mentek megnézni az ottani állapotokat, és azt tapasztalták: lehet sétálgatni a faluban, a cigánysoron is, nem vesznek körbe százan, ha betévedsz oda, ahogy Patán.

- Itt nem volt tanácsos bemenni a cigánysorra?

- Nem nagyon. Egyszer azért bemerészkedtem, amikor a fél éves kisfiam takaróját ellopták a babakocsiból az orvosi rendelőben. Pár hét után láttam viszont a takarót, szintén a rendelőben, már új „tulajdonosán”. Anyámat korábban kirámolták a pincénél, mobiltelefon, kulcs, pénz, minden eltűnt, ötvenezer forintos kár, a takaró meg csak a töredéke volt. De hogy egy újszülöttről lerabolják, annyira felbőszített, hogy gondoltam, teszek valamit.

- Nem lehet, hogy a nyomorgó cigánygyerekek nagyobb szüksége volt arra a takaróra?

- Aligha. A házukon két parabolaantenna van, márkás ruhákban járnak, autójuk van - ennyit a nyomorról. A „megélhetési bűnözés” SZDSZ-es fogalma rengeteget rontott a helyzeten. A bűnözők sokat tudnak a jogaikról, az értékhatárokról. Közkeletű hiedelem például, hogy azért vágják el derékmagasságban a lopott fát, mert lusták még lehajolni is. Nem ez a helyzet: nyolcvan centiig csak csonkolásnak számít, kisebb büntetés jár érte. Az „egyenruhás bűnözés” ellen éppen fellép a kormány, ami rendben van, de csak akkor, ha a másik oldalon is ilyen határozott lépések következnek. A pataiak 90 százaléka a hatóságoktól várja a segítséget. Csakhogy amikor nem vagyunk háborús övezetté minősítve, egyetlen rendőr van a faluban, akinek arra nem elég a költségvetése, hogy a rendőrautóban egész hónapban legyen benzin.

- A lopások okozták a főfeszültséget?

- Az, hogy az egykori viruló nyaralóövezetet, a Kecskét elhordták a gerendáig, csak az egyik fájó pont. A minden napos viselkedés, a nőknek

tett felhívások „ismerkedésre”, a vámszedés a hídnál és az iskolában — magyar gyerek akkor

mehet elvégezni a dolgát, ha fizet -: ezek együtt, tették élehetetlenné sok patai magyar mindennapjait. Meg amikor leszorítanak az útról, a járdáról. Idős nénit, gyereket is. Menjenek az árokban. Hadd érezzék, ki az úr. Ez mindennapos volt.

- Sok év kitaszítottasága, kisebbségi lét, frusztráció, meg lehet érteni.

- Nyilván nagyon féltek már akkor is. Mint múlt héten, ugye? Amióta tart ez a „patai forró tavasz”, azóta hat embert ért fizikai agresszió. Öt nem cigány. Cigányok elleni erőszakról itt nem lehet beszélni. Az én olvasatomban amikor nyolcvanan, vasrudakkal felszerelve összevernek négy embert, az nem tömegverekedés, hanem lincselés. Tudni kell, hogy a cigányság hátszele régóta megvan. Mezei István cigányvezető gyöngyöspatai származású, a vöröskeresztes, „evakuálás” akció mögött is ő sejthető ötletgazdaként - a kedvese megyei szintű Vöröskereszt-vezető, duettjükre volt már példa a múltban is. Cigányvezetők részéről sokszor elhangzott, hogy csak három család okozza a bajt, meg hogy tinédzser gyerekek csínytevéseit fújja fel a szélsőjobb. Tapasztalataim nem ezt mutatják: a megfélemlítés, a rablások sokkal gyakoribbak voltak. Rengeteg embernek már rég börtönben lenne a helye. Igaz, a börtön egyeseknek szanatórium és kiképzőközpont keveréke. Alig ismertem meg azt az embert, aki anyámat kirámolta: fél év alatt vagy 15 kilót szedett fel odabent, izomban.

- Megoldás?

- Az lehet, ami Érpatakon. A polgármester terepre ment, szólt, hogy a gyerek járjon iskolába, a porta legyen rendben. Nem vállalhatatlan elvárás. Ahol nincsenek meg a feltételek a gyerek egészséges fejlődéséhez, ahol kimarad az iskolából, agresszív, káromkodik, ott a harmadik figyelmeztetés után el kell venni a gyereket a szülőtől - a saját érdekében. Persze mindez nem lehet egypólusú: azokat, akik a közösségben képesek értéket létrehozni, jutalmazni kell. És segíteni: a vetőmagprogram például nem veszett-fejsze nyele. Érpatakon már nemcsak önellátásra termelnek, hanem eladni is képesek. S most már büszkéek a kiskertre, arra, hogy tiszta a porta, hogy a gyerek jár iskolába. A földprogram már csak azért is fontos, hogy lekössék az emberek idejét - ahol tizenöt-húszan élnek egy putriban, nyilván nem lesznek ott egész nap, inkább lófrálnak az utcán, belekötnék ebbe-abba. Azzal, hogy a közmunka ideje a felére csökkent, szintén gond van. A felszabadult időben nem fognak otthon Dosztojevszkijt olvasgatni. Igaz, az eddigi közmunka inkább volt közmóka: lapáttámasztás, cigizgetés, árokban heverészés. Remélem, ha a kormányzati tervek megvalósulnak, valódi munkavégzésre lesz lehetőség rózsatövek kapirgálása helyett - ami egy ereje teljében lévő férfiembernek megalázó is. Utakat építeni, árkokat ásni - erre mind szükség lenne, s aki ebben dolgozna itt a környéken, valóban úgy érezhetné: hasznos tagja a közösségnek, van értelme a munkájának.

- A szülőben kiket alkalmaz napszámosnak?

- Főként időseket. A hatvanas-hetvenes nemzedéket. A fizikai munka becsülete ugyanis a magyarok körében is katasztrofális. A fiatalabbak értelmes része elmegy, sokan külföldre. Negyventől lefele aki itt marad és mezőgazdasági munkát végez napszámban, általában alkoholista. Nagyon kevés a kivétel. A hetvenévesekre sokkal jobban lehet alapozni. Van viszont két patai cigány ember - apa és fia -, akikkel érdemes dolgozni. Talpig becsületes, szorgalmas, rokonszenves emberek. Az lenne jó, ha ők lennének a hangadók a cigány közösségben. Ők azonban halk szavúak. Az, hogy őket is megfélemlítették az egyenruhák, fájó és igazságtalan, de sajnos az ő életmódjuk számít kivételnek. **Stumpf András**